

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kasim Ademi

**Pregled akademskih definicij in kvalifikacij terorizma in umestitev izbranih
islamskih terorističnih organizacij v teoretske modele**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kasim Ademi

Mentor: doc. dr. Andrej Kurnik

**Pregled akademskih definicij in kvalifikacij terorizma in umestitev izbranih
islamskih terorističnih organizacij v teoretske modele**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

Za strokovno vodenje, nasvete in pomoč pri izdelavi diplomske naloge se iskreno zahvaljujem mentorju doc. dr Andrej Kurniku. Ob tej priložnosti bi se rad zahvalil svojim staršem in stricu Imerju za finančno in ostalo pomoč skozi ves čas študija. Nikakor pa ne smem pozabiti na sestri Lulzime in Bujare za moralno podporo ter na prijatelja Luka, ki mi je pomagal skozi lepe in naporene študijske dni.

Diplomsko nalogo posvečam svojim staršem.

Pregled akademskih definicij in kvalifikacij terorizma in umestitev izbranih islamskih terorističnih organizacij v teoretske modele

Terorizem je postal globalni fenomen po rušenju dvojčkov World Trade Centra v New Yorku in dodobra spremenil pravila igre v mednarodni politični areni. Ne le zaradi prepričanja teroristov, da lahko s svojimi dejanji izzovejo politične spremembe, temveč predvsem zaradi dejanskih političnih posledic terorističnih dejanj. Pojavile so se raznovrstne definicije in klasifikacije terorizma: znanstvene, kvaziznanstvene, namenjene dnevnopolitični rabi ali kako drugače pristranske, nepopolne, zavajajoče, ipd. Čeprav terorizem ni nov pojav, pa zaradi različnih dejavnikov, kjer prevladujejo politični interesi velikih sil, ki so tako ali drugače vpletene v neko obliko terorizma, vse do današnjega dne nismo dobili enotne definicije in klasifikacije terorizma in posledično teroristične organizacije. Od vseh terorističnih organizacij so daleč najproduktivnejše teroristične organizacije versko motiviranega terorizma, natančneje terorizma, ki temelji na radikalnih interpretacijah islama. Med najbolj aktivni teroristični organizaciji tega tipa, ali pa vsaj medijsko najbolj izpostavljeni, sta palestinski Hamas in globalna teroristična mreža Al Kaida. Terorizem je skrivnosten, dinamičen in spremenljiv pojav, omenjeni teroristični organizaciji pa med drugim predhodno ne opozorita na napad. Ta dejstva bi lahko oteževala delo analitikov in varnostnih sil, vendar pa zahvaljujoč hiperprodukciji različnih definicij in klasifikacij ter nespremenljivim fazam priprave terorističnega napada (Al Kaida) oz. geografski omejenosti njenega delovanja (Hamas) teroristični organizaciji lahko klasificiramo in v veliki večini preprečimo njune teroristične akcije.

Ključne besede: definicija, klasifikacija, islam, terorizem, teroristična organizacija.

Overview of academic definitions and classifications of terrorism and applying selected Islamic terroristic organizations into theory models

Terrorism became a global phenomena after New York's World Trade Centre terrorist attack which thoroughly changed the rules of the game in the international political arena. This was not only because of the terrorist's convictions that they could induce political changes with their actions but because of the actual political consequences their attacks produce. Suddenly, various different definitions and classifications of terrorism emerged: ie. scientific, quasi-scientific; definitions and classifications produced for everyday politics or otherwise, biased, incomplete, misleading, etc. Although terrorism is not a new phenomena, due to the different factors, even today we still do not have a common definition and classification of terrorism nor, consequently, what constitutes a terrorist organisation. The most productive of all terrorist organisations are organisations of religiously motivated terrorism, precisely, terrorism based on radical interpretations of Islam. Of those contemporary terrorist organisations there are two that stand out – Palestinian Hamas and the global terrorist net Al-Qaeda. Terrorism is a mysterious, dynamic and changeable phenomenon, moreover, analysed terrorist organisations do not set a warning before they strike. These facts could make the work of analysts and security forces difficult, but thanks to hyper-production of different definitions, classifications and unchangeable modus operandi of terrorist attack preparations (Al-Qaeda) or geographical limitations of its activity (Hamas), we can classify and in most cases prevent their terrorist activities.

Key words: definition, classification, Islam, terrorism, terrorist organization.

KAZALO

1 UVOD	6
2 METODOLOŠKI OKVIR	7
2.1. OPREDELITEV PREDMETA PROUČEVANJA.....	7
2.2. CILJ IN DELOVNO VPRAŠANJE PREUČEVANJA	7
2.3 METODOLOŠKI OKVIR PROUČEVANJA	7
3 DEFINIRANJE TERORIZMA	8
3.2 ZNANSTVENE DEFINICIJE TERORIZMA	10
3.3 ADMINISTRATIVNE DEFINICIJE TERORIZMA	11
3.4 TEŽAVE PRI DEFINIRANJU POJMA TERORIZEM	12
4 KLASIFIKACIJE TERORIZMA	13
4.1 KLASIFIKACIJE TERORIZMA GLEDE NA PROGRAMSKO-CILJNO ORIENTACIJO TERORISTOV	14
4.2 KLASIFIKACIJE TERORIZMA GLEDE NA NAJPOGOSTEJE UPORABLJENA SREDSTVA IN METODE.....	14
4.3 KLASIFIKACIJE TERORIZMA GLEDE NA TIP AKTERJEV – SUBJEKTOV	15
4.4 VERSKO MOTIVIRAN TERORIZEM.....	15
5 TERORISTIČNE ORGANIZACIJE IN NJIHOVA UMESTITEV V TEORETSKE MODELE	18
5.1 HAMAS.....	20
5.1.1 Klasifikacija Hamasa glede na progamsko-ciljno orientacijo teroristov	21
5.1.2 Klasifikacija Hamasa glede na najpogosteje uporabljena sredstva in metode	24
5.1.3 Klasifikacija Hamasa glede na tip akterjev - subjektov.....	27
5.2 AL KAIDA	27
5.2.1 Klasifikacija Al Laide glede na progamsko-ciljno orientacijo teroristov.....	29
5.2.2 Klasifikacija Al Kaide glede na najpogosteje uporabljena sredstva in metode.....	30
5.2.3 Klasifikacija Al Kaide glede na tip akterjev - subjektov	33
6 ZAKLJUČEK.....	34
7 LITERATURA	38

1 UVOD

Islamski terorizem je postal globalni fenomen leta 2001 z rušenjem stolpnic Svetovnega trgovinskega centra. Večina ljudi po svetu je prvič slišala za teroristično organizacija, ki navdih in opravičilo za svoje bolj ali manj maščevalne akcije črpa iz Korana - Al Kaido. Utečena pravila igre v mednarodni skupnosti so se v trenutku spremenila, pojem *terorizem*, ki ni nov pojav, nas od takrat spremlja vsepovsod. Po napadih v New Yorku, Madridu in Londonu so internetni iskalniki začeli uvrščati pojem *terorizem* med najbolj iskanje pojme spletnih zadetkov. Fenomen se je znašel v središču pozornosti znanstvenikov, analitikov, raziskovalcev, politikov, medijev, demagogov in ostalih. Pojavile so se raznovrstne definicije in klasifikacije terorizma namenjene dnevno-politični rabi in druge pristranske, nepopolne, zavajajoče definicije. Danes na teoretskem področju ne manjka omenjanja terorizma niti priznavanja njegove vse večje prisotnosti v vsakdanjem življenju posameznika. Vsekakor pa je opazna odsotnost popolnejših in kvalitetnejših znanstvenih definicij, saj je terorizem kompleksen družbeni problem, ki zahteva obsežne in natančne znanstvene analize ter popolnejše analizične kvalifikacije. Isti problem opazimo tudi pri enotni klasifikacij terorizma in posledično terorističnih organizacij. Obstaja skoraj toliko klasifikacij terorizma, kot je njegovih definicij. Vsekakor pa lahko trdimo, da ima v vsaki od teh interpretacij posebno mesto terorizem, ki svoja dejanja opravičuje z religijo.

Čeprav terorizem, ki svojo inspiracijo črpa iz svetih knjig, ni novost, se je svet ob napadu na newyorška dvojčka prvič zavedal, da terorizem ni lokalno omejen pojav, da se to ne dogaja samo v notranje razcepljenih državah ali pač nekje drugje, ampak gre za globalno grožnjo. Ker v grožnjah Zahodu prednjačijo teroristične organizacije z islamskim predznakom, je vstop v novo tisočletje zaznamoval kolektivni strah zahodnega sveta pred islamom, ekstremizmom in terorizmom, čeprav islam še zdaleč ni edina vera, ki navdihuje teroriste, da ubijajo v imenu svojega boga. Tako je današnjemu povprečno izobraženemu človeku terorizem ena od asociacij na islam in obratno. Do včeraj marginalne islamske teroristične organizacije kot npr. Hamas, Hezbollah, Muslimanski bratje in celo Al Kaida, so postale predmet različnih analiz in demoniziranj.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta proučevanja

Megalomanska popularnost fenomena terorizma je med drugim skoraj čez noč rodila množico bolj ali manj kompetentnih strokovnjakov, ki se ukvarjajo z omenjeno tematiko. Posledično smo dobili veliko število definicij terorizma in še večje število klasifikacij. Nekateri pravijo, da iste pomagajo razumeti ta kompleksen pojav, spet drugi pa menijo, da je njihov cilj dekonstrukcija tega pojma. Vsekakor pa je prav, da se *terorizem* ob vsesplošni poplavi demagoških, medijskih in kvazi strokovnih oznakah in stigmah znanstveno kvalificira in definira. Čeprav pri tem tvegamo, da se bomo ujeli v teoretične zanke, ki bodisi odražajo zastarelost, pomanjkljivost ali drugo neprimernost, saj je terorizem dinamičen in pogosto tajen fenomen, ki se na vsak način poskuša izogniti klasifikaciji in s tem predvidljivosti. Da pa delo ne bo samo teoretične narave, smo se odločili, da poskušamo analizirati, kam se v tej matriki uvrščata največkrat omenjeni islamski teroristični organizaciji Hamas in Al Kaida?

2.2 Cilj in delovno vprašanje preučevanja

Cilj preučevanja je razviden že iz naslova -pregled različnih akademskih definicij in kvalifikacij terorizma in umestitev izbranih islamskih terorističnih organizacij v teoretske modele.

S temi vprašanji se bomo ukvarjali v naši diplomski nalogi, zato lahko na tej podlagi postavimo sledeče delovno vprašanje:

Ali lahko umestimo Hamas in Al Kaido v teoretske modele terorizma ali pa kompleksna in spremenljiva narava teh organizacij ne zdrži preprostega akademskega predalčkanja?

2.3 Metodološki okvir proučevanja

Diplomsko delo ima poleg uvoda, metodološkega okvirja in zaključka tri vsebinska poglavja. Prvo poglavje je namenjeno predstavitvi teme, torej uvod v raziskovanje različnih teoretskih

modelov terorizma in aplikaciji le-teh na stvarne islamske teroristične organizacije. Predstavitvi področja proučevanja sledi drugo poglavje, kjer opredelimo predmet proučevanja ter postavimo delovna vprašanja. Drugo poglavje zaključimo z deskripcijo metodološkega pristopa proučevanja.

V tretjem poglavju sledi vpogled v različne definicije terorizma, kar je prvi od dveh vsebinskih sklopov naše naloge. Različni avtorji nam ponujajo različne klasifikacije in definicije in glede na to, da v teoriji ne obstaja zgolj ena splošno sprejeta definicija terorizma, je prav, da analiziramo več definicij in klasifikacij večih avtorjev. Navedemo definicije različnih avtorjev, predstavimo znanstvene in administrativne definicije terorizma, razložimo vzroke njunih nastankov ter razlike med njima. Poglavje zaključimo z analizo vzrokov, ki preprečujejo nastanek ene splošno sprejete definicije terorizma.

V četrtem poglavju navedemo različne klasifikacije terorizma glede na: programsko-ciljno orientacijo teroristov, najpogosteje uporabljena sredstva in metode ter tip akterjev – subjektov. Tu se osredotočimo le na eno teorijo, saj nam bo le-ta služila za kasnejšo analizo in aplikacijo izbranih primerov dveh točno določenih islamskih terorističnih organizacij - Hamasa in Al Kaide.

V petem poglavju poskušamo umestiti islamski teroristični organizaciji Hamas in Al Kaido v predstavljene teoretske modele. Opredelimo jih kot teroristični organizaciji versko motiviranega terorizma, nato pa v podpoglavjih vsako posebej analiziramo skozi programsko-ciljno orientacijo teroristov, najpogosteje uporabljena sredstva in metode in tip akterjev – subjektov.

V zaključku povzamemo celotno nalogo, ovržemo ali potrdimo delovno vprašanje in naše ugotovitve smiselno zaključimo.

3 DEFINIRANJE TERORIZMA

Morda je vzrok neuspešnega boja s terorizmom v problemu njegovega (ne)definiranja. Terorizem velja za globalni fenomen in problem, a še vedno čaka na splošno sprejeto definicijo, ki bi vključevala vse karakteristike tega kompleksnega pojava. Do danes so strokovnjaki našli preko 200 definicij terorizma (Bjergo 2005, 2). »Definiranje terorizma ni stvar teoretične narave. Terorizem že dolgo ni individualna, lokalna in prostorsko omejena težava nekaterih držav in regij, ampak mednarodni problem, ki zadeva in vključuje številne

internacionalne aspekte in igralce. Posebej po 9/11 se je pojavila potreba po obče sprejemljivi mednarodni definiciji, ki bo podlaga za učinkovito mednarodno sodelovanje v boju proti terorizmu« (Ganor 2002, 13).

Dolinarjeva (1988, 1078) v Leksikonu Cankarjeve založbe etimološki koren besede terorizem najde v besedi »terror«, ki je latinskega izvora in pomeni nasilje, strahovlado, izzivanje strahu z nasilnim delovanjem, za katerim stojijo politični cilji. Kot politični termin se prvič pojavi v času francoske revolucije (jakobinski teror). Nekateri avtorji (npr. Nunberg 2001; Crenshaw 1981, 379; Giddens 2006, 880) trdijo, da se je moderna strahovlada prvič razvila v postrevolucionarni Franciji, na katero vežejo nastanek modernega terorizma. Med letoma 1793 in 1794 je »regime de la terreur« vzel 40 000 življenj, 300 000 ljudi pa je končalo v samici. V poskusu opisa te strahote, je Edmund Burke uporabil termin *terorizem*, zato velja za tvorca tega pojma. »Kot reakcija na teror državne oblasti se konec 19. stoletja pojavi teror od »spodaj«, terorizem, ki v 20. stoletju postane tudi del strategije različnih narodnoosvobodilnih in gverilskih gibanj (kot npr. IRA) ter ideoloških skupin (RAF, Rdeče brigade, itd.). Državni organizirani terorizem je bistvena značilnost totalitarnih sistemov 20. stoletja (fašizem, stalinizem)« (Dolinar 1998, 1078). Čeprav Dolinarjeva v zadnjem stavku svoje definicije omenja »državni organizirani terorizem«, pa se Simeunović in Dimitrijević z njo ne strinjata in argumentirata, da se termin »*terorizem*« vedno uporablja za vršitev nasilja proti oblasti oz. za eno od oblik nasilnega nasprotovanja oblasti, medtem ko nasilje oblasti označimo s terminom *terror*« (Simeunović 2009, 23 – 24 ; Dimitrijević 1985, 23). Gverilsko bojevanje se prav tako ne definira kot terorizem, saj cilji gverilcev niso civilne tarče, temveč vojaške.

Kot vsak drugi družbeni fenomen, je tudi terorizem doživel veliko transformacij. Na začetku je bilo pod tem terminom predstavljeno nasilje posameznika nad drugimi ljudmi, kasneje se je termin razširil na nasilje posameznika iz skupine proti državi, kasneje pa je terorizem zaobjemal tudi nasilje, ki ga država vrši nad lastnim ali tujim prebivalstvom (Jokić 2010, 6).

V Enciklopediji terorizma, ki velja za avtoriteto na tem področju, lahko preberemo, da vsaka od obstoječih definicij terorizma vsebuje vsaj enega od spodaj navedenih elementov:

- nasilje – kot metoda
- državljani in vlada – kot tarča
- izzivanje strahu in izsiljevanje političnih ali družbenih sprememb – kot cilj (Kushner 2003, 359).

Srdanović meni, da je pojem terorizem sestavljen iz štirih elementov, katere bi morala vsebovati vsaka definicija. To so:

- nasilje – terorizem pod nasiljem razume prisilo, tako psihično kot tudi fizično strukturno nasilje
- strah – omogočanje popolne kontrole teroristov, strah se pojavlja kot posledica izvršenega ali potencialnega nasilja
- cilj, namen – nepogrešljiv element definicije terorizma je njegov cilj. Teroristi težijo k temu, da velike politične cilje dosežejo z majhnimi sredstvi
- motiv terorizma - motiv je najpogosteje pritegniti pozornost z namenom doseganja političnih ciljev, kar loči terorizem od navadnega kriminalnega dejanja (Srdanović 2002, 18).

3.1 Znanstvene definicije terorizma

Definicije terorizma lahko razvrstimo v dve skupini – akademske in administrativne.

Znanstvene definicije so nastale v znanstvenoizobraževalnih institucijah za raziskovalne in akademske namene. V zadnjih dvajsetih letih je zabeleženo veliko število definicij terorizma, kar priča o resnosti problema terorizma in vse večjemu zanimanju za ta problem. Zaradi prostorske omejenosti našega diplomskega dela bomo podrobneje obravnavali le dve znanstveni definiciji, ki se najpogosteje uporabljata.

Schmid je odkril, da je v kar 83,5 % definicij o terorizmu prisoten element nasilja in sile. Po nasilju in sili je drugi najpogosteje zastopani elementi strah, politični teror in grožnja. Avtor je dolga leta proučeval različne definicije terorizma in naštel kar 109 različnih definicij terorizma. Leta 1988 je napisal svojo:

Terorizem je s strahom inspirirana metoda ponavljanja nasilne akcije, ki jo vršijo (pol)klandestinski posamezniki, skupinskih ali državnih akterjev iz idiosinkratskih, kriminalnih ali političnih razlogov, pri čemer za razliko od umora, konkretna tarča nasilja ni glavna tarča. Neposredne človeške žrtve nasilja so izbrane naključno ali selektivno iz ciljne populacije i služijo kot generatorji sporočil. Utemeljen na grožnji

in nasilju, proces komunikacije med teroristi, žrtvami in glavnimi tarčami služi manipulaciji glavne tarče (javnostjo), ki jo pretvarja v tarčo terorja, tarčo zahteve ali tarčo pozornosti, odvisno od tega ali je v prvem planu zastraševanje, prisila ali propaganda (Schmid in Jongman 2005, 130).

Crenshaw je s časovno distanco napisala še nekoliko preciznejšo definicijo:

Terorizem je posebna oblika političnega nasilja; odlikuje ga konspirativnost in varljivost; zahteva malo ljudi in malo sredstev; tarče so simbolične, pogosto civilne in ezavarovane; izvaja se zaradi psihičnega učinka na določeno javnost, vključujoč tako tiste, ki se identificirajo z žrtvijo, kot tiste, ki se identificirajo s teroristi; izzivajo presenečenje, šok in strah v javnosti; ne spopada se neposredno z vojsko sovražnika; prizadeva si za publiciteto; in priznanje upravičenosti akta; običajno se izvaja v urbanih področjih; najpogosteje se izvaja s pomočjo eksploziva; ista strategija se uporablja za različne cilje; redko prinese uspeh, če se ne kombinira z drugimi metodami; običajno je povezan z nedržavnimi organizacijami oz. ga lahko koristi tudi država in državna birokracija kot tajni instrument zunanje politike ali proti disidentom v tujini; pomembna lastnost terorizma je, da je kontekstualni koncept zaradi njegove pejorativne konotacije in uporabe v obliki politične etikete, z namenom da bi se očrnil ali delegitimiziral nasprotnik (Crenshaw v Schmid 2004, 403) .

3.2 Administrativne definicije terorizma

Administrativne definicije so proizvod določenih državnih ali mednarodnih institucij, lahko jim rečemo delovne ali operativne definicije.

Administrativna definicija terorizma Evropske Unije velja za najboljšo in najboljšežnejšo. Definicija določa nabor dejanj, ki spadajo med teroristične aktivnosti, mednarodne akcije, katerih namen je destabilizacija ali uničenje temeljne politične, ustavne, ekonomske ali socialne strukture države. Na listi terorističnih akcij so med drugim napadi na življenje oz. fizično integriteto posameznika, ugrabitev letal in ljudi, podtikanje požarov in eksplozij, ipd. Besedilo vsebuje natančne opise omenjenih dejanj, s čimer naj bi se izognili izenačevanju

manifestacij, kot so denimo sindikalni ali antiglobalistični protesti s terorističnimi aktivnostmi (Švarc 2004, 54).

Ne glede na (ne)kakovost administrativnih definicij različnih mednarodnih institucij, pa ima Organizacija združenih narodov zaradi svojega številnega članstva primat v tej areni. Organizacija združenih narodov terorizem preprosto označuje kot »splošno nevarnost« (Jokić 2010, 9). Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije (6. odst.) med številnimi resolucijami in konvencijami posebej omenja Resolucijo VS OZN 1373 (2001) in Globalno strategijo OZN za boj proti terorizmu. Omenjena organizacija sicer že več kot pol stoletja poskuša definirati terorizem, a članice nikakor ne dosežejo soglasja. Obstaja niz delovnih oz. t.i. preddefinicij, ki spominjajo na dele sestavljanke, saj definirajo le različne elemente terorizma, ne pa celoten fenomen.

3.3 Težave pri definiranju pojma terorizem

Odnos med politiko in znanostjo je od nekdaj problematičen. Znanstveniki si prizadevajo, da bi bil njun odnos zaradi družbenega dobra enakopraven, vendar politika v veliki večini dominira znanosti. Senca politike nad znanostjo je vzrok, da se danes številni avtorji, ko pišejo o političnih problemih, trudijo biti na strani ene politike. Podobno je z definiranjem pojma terorizma.

Problemi znanstvenega definiranja terorizma imajo različno poreklo. Kompleksnost in mnoštvo oblik, v katerih se terorizem pojavlja, ustvarjajo veliko problemov pri njegovi definiciji.

Kot skrajno dinamičen pojav, ki se neprestano spreminja in pojavlja v novih oblikah, se terorizem brez težav izmika vsakemu poskusu definiranja. K temu lahko dodamo številne izkrivljene in nejasne predstave o terorizmu, pogosto zasnovane na predsodkih, demonizaciji, kot tudi na skrivnostnosti, ki ga obdaja. Tudi administrativne definicije terorizma imajo svoje pomanjkljivosti. Najpogosteje gre za nesorazmerno izpostavljanje enega od definicijskih elementov terorizma. Starejše definicije so pogosto pretiravale v pomenu strahu, medtem ko nove definicije izpostavljajo spektakularnost terorističnih akcij z namenom pritegnitve čim večjega števila medijev (Simeunović 2009, 24).

Kot piše Purg (1997, 28), do težav z definiranjem terorizma prihaja zaradi naslednjih razlogov: mednarodni terorizem se spreminja z različnimi razvojnimi procesi (npr. znanstveno-tehnološkim razvojem). Na definiranje vplivajo tudi posebnosti posameznega historičnega obdobja. Pojem je povezan s politično naravo terorističnih aktivnosti in ker je mednarodna skupnost sestavljena iz članic, ki se med seboj razlikujejo tako po ideoloških kot ekonomskih klasifikacijah, so različni tudi njihovi interesi, posledica česar je subjektivnost pri ocenjevanju (ibid., 28). Definiranje pojma terorizma je med drugim pogojeno z merjenjem politične moči in velikokrat izkoriščeno za vsiljevanje politične volje določenih mednarodnih subjektov zaradi lastnih političnih interesov, z namenom prikrivanja političnih elementov v določenih oblikah terorizma. Nekaterim močnim mednarodnim akterjem ni bilo v interesu, da bi nasilna dejanja v imenu nacionalnih interesov lahko pristala v definiciji mednarodnega terorizma (Santos 2002).

4 KLASIFIKACIJE TERORIZMA

Klasifikacije terorizma so zaradi njegove kompleksne narave, dinamike in številnih pojavnih oblik podobno otežene kot njegova definicija, zato obstaja več načinov njegove klasifikacije. Če k temu dodamo še izrazito spremenljivost in fleksibilnost tega pojma, je popolnoma razumljivo, zakaj je tako težko vzpostaviti konsenz o obstoječih vrstah terorizma. Pregledali smo klasifikacije terorizma različnih avtorjev (Lutz in Lutz 2004, 14-16; Frey in Morris 1991, 12; Taylor 1988, 58-59), vendar smo se odločili, da zaradi prostorske omejenosti in lažje analize pri aplikaciji konkretnih primerov na teoretske modele, da za teoretsko predpostavko vzamemo Simeunovičev model klasifikacije terorizma, ki je hkrati od vseh analiziranih najsodobnejši. Avtor je analiziral številne klasifikacije različnih avtorjev in zaključil, da je najpopolnejša tista klasifikacija, ki se vrši v odnosu na naslednje kriterije:

- programsko-ciljna orientacija teroristov
- najpogosteje uporabljene metode in sredstva
- tip akterjev – subjektov (Simeunović 2009, 82).

Avtor nadaljuje, da je klasifikacijo možno izvesti samo, če se spoštuje načelo pretežnosti in določitev neke lastnosti kot najpomembnejše, težje pa jo je izvesti če težimo k čistim modelom terorizma (prav tam).

Obstajajo še druge klasifikacije terorizma kot npr. *ruralni* in *urbani* terorizem - v odnosu na tip prostora, kjer se pretežno izvaja terorizem ali delitve na *notranji* in *zunanji* terorizem - v svoji ali tuji državi (Baumann 1973, 5; Torres in Tranchita 2004), a je večina teh klasifikacij nekoliko zastarelih, ker preveč poenostavljajo terorizem kot globalni pojav.

4.1 KLASIFIKACIJE TERORIZMA GLEDE NA PROGRAMSKO-CILJNO ORIENTACIJO TERORISTOV

Teroristične akcije imajo vedno cilj. Glede na dano situacijo se lahko zgodi, da je glavni cilj začasno zamenjan z vzporednim in le redko se zgodi, da določena teroristična organizacija spremeni svoj izhodiščni cilj. Po tej klasifikaciji lahko terorizem razdelimo v tri skupine:

1. ideološko motiviran terorizem
2. etno-separatistični terorizem
3. versko motiviran terorizem (terorizem sekt, terorizem zasnovan na interpretacijah velikih religij) (Simeunović 2009, 82).

4.2 KLASIFIKACIJE TERORIZMA GLEDE NA NAJPOGOSTEJE UPORABLJENA SREDSTVA IN METODE

Za teroriste je najprimernejše tisto sredstvo, ki lahko izzove največji strah in škodo, z namenom, da bi lažje kontrolirali nastalo situacijo. Glede na uporabo sredstev lahko terorizem delimo na:

- klasični (konvencionalni) terorizem¹

¹ Pod klasičnim (konvencionalnim) terorizmom razumemo uporabo fizičnih sredstev za napad na fizične tarče (Devost v Svete 2007, 126).

- biokemični terorizem
- nuklearni terorizem (Simeunović 2009, 83).

Glede na uporabljene metode lahko terorizem klasificiramo v štiri skupine:

- klasični (konvencionalni) terorizem
- samomorilski terorizem
- kibernetiski terorizem
- narko terorizem (prav tam).

4.3 KLASIFIKACIJE TERORIZMA GLEDE NA TIP AKTERJEV – SUBJEKTOV

Za večino terorističnih akcij stoji neka organizirana skupina, a obstajajo tudi primeri, ko je terorizem lahko delo posameznika. Da bi lahko izvršili temeljno klasifikacijo terorizma glede na tip akterjev – subjektov terorizma, je potrebno sublimirati več kriterijev: njihovo številčnost, stopnjo organizacijske povezanosti in institucionalne dimenzije. Z ozirom na to se terorizem lahko razdeli na:

- individualni terorizem
- terorizem organizacij in ilegalnih skupin
- institucionalni terorizem (državni ipd.) (Simeunović 2009, 83).

4.4 VERSKO MOTIVIRAN TERORIZEM

Kot smo napisali že v uvodu, se bomo ukvarjali s klasifikacijami islamskih terorističnih organizacij. Ne glede na različne klasifikacije različnih avtorjev, pa se vsi strinjajo, da slednje uvrščamo v versko motiviran terorizem, točneje, terorizem zasnovan na interpretacijah velikih religij. Da bi bralec bolje razumel s kakšnim fenomenom se ukvarjamo, bomo na tem mestu poskušali združiti in predstaviti definicije različnih avtorjev, da bi dobili kar se da širok vpogled v kasnejše specifikke vsake od analiziranih organizacij.

Versko motiviran terorizem lahko označimo kot orožje za versko preganjanje in versko vojskovanje (Wilkinson v Kegley 2003, 121). Rapoport (2003, 46-47) piše, da lahko terorizem kronološko razdelimo v štiri valove. Tretji val – revolucionarni terorizem – je začel izgubljati svoj naboj v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, v istem času pa se je okrepil verski val terorizma. Lutz in Lutz (2005, 129) prihajata do podobnih zaključkov, ko pišeta, da se je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja komunalizem – predvsem tisti, ki temelji na veri – ponovno pojavil kot glavni vir disidentskega terorizma. Jokić (2010, 12) navaja podatek, da sta leta 1980 samo 2 od 64 terorističnih organizacij imeli pridevnik »verske«. To sta bili islamski teroristični organizaciji *Al Dawa* ter *Komite za ohranitev islamske revolucije v Iranu*. Omenjene podatke je dobro jemati z rezervo, saj je bil vpliv na teroristične organizacije večinoma prikrit. V začetku devetdesetih let 20. stoletja je število terorističnih organizacij, ki temeljijo na verskem nauku, porasel na 11. Skokovit porast verskih terorističnih organizacij se je odražal v dejstvu, da so vsi največji teroristični akti tega desetletja imeli skupno versko dimenzijo in pobude (Hoffman 2008, 1).

Organizacije, s katerimi se bomo v nadaljevanju ukvarjali, lahko označimo še precizneje od versko motiviranega terorizma oz. terorizem osnovan na interpretacijah velikih religij. Lahko jih označimo kot organizacije džihad terorizma ali terorizma, ki temelji na radikalnih interpretacijah islama.

Pojem džihad se največkrat interpretira kot *sveta vojna*, čeprav Koran nikjer ne omenja vojne kot svete. Po Glosarju religijskih pojmov »džihad predstavlja težnjo, napor ali boj, duhovni, intelektualni ali fizični napor v zasledovanju dobrega in v boju proti zlu. Pravica obrambe vsakega človeka, da svobodno in nemoteno prakticira islam. Pogovorno pomeni džihad boj na božji poti« (Glosar religijskih pojmov, 1999).

Obstajata dve vrsti džihada: veliki in mali. »Veliki džihad pomeni osebni notranji boj oz. univerzalni boj v registru večnosti duše – zagotovi mir in harmonijo duše. Mali džihad pomeni vojno in oborožen spopad« (Debeljak 1995, 59). Večina muslimanskih teologov in voditeljev poudarja, da je islam religija miru ter nasprotuje vsakršnemu terorizmu. »Tisti, ki prekoračijo mejo zla, s svojimi dejanji ne diskreditirajo religije, temveč sebe, saj Koran zahteva od vseh vernikov, da živijo v miru in harmoniji, kjer koli že so« (Mahdi 2010). Bajrićeva poda zanimivo pripombo, da »za 'islamske teroriste' ne moremo imenovati tistih, ki zagrešijo zločin v imenu te vere ter zločinska dejanja za 'islamski terorizem', ker takšni

termini implicirajo na popolnoma drugo konotacijo islama, in sicer to, da je terorizem značilen za islam« (Bajrić 2006, 56). Džihad torej neposredno ne zapoveduje nasilje, ga je pa možno interpretativno izpeljati. Islamski ekstremisti interpretirajo džihad kot del svete misije, ki nasprotuje predislamski poganski dobi *džahiliji* in pomeni sveti boj.

Jevtić piše, da radikalni muslimani mali in veliki džihad interpretirajo drugače, za njih je najnižja stopnja džihada pregnati svoje notranje zlo, najvišji džihad pa je oborožen boj za sveto stvar. Džihad je kot sveta vojna neodtujljiv del islamske teorije in prakse in je sestavni del današnjega islama in je tako tudi edina velika religija, ki uporablja to sredstvo v 20. stoletju (Jevtić 1989, 263,323). Simeunović (2009, 209) opozarja, da pod terminom džihad ne obstaja ena konsistentna ideologija, temveč več različic iste ideologije, ki temelji na militantni interpretaciji Korana.

S pojmom džihad se povezuje pojem mudžahid, ki je po Glosarju religijskih pojmov (1999) oseba, ki vlaga v intelektualni, duhovni ali fizični napor za dobro proti zlu in brani svojo pravico svobodnega izvajanja islama. Danes mnogo ljudi pod tem pojmom razume fanatičnega muslimana, ki verjame, da bo s teroristično akcijo prišel v raj, čeprav gre za grobo poenostavljanje tega pojma. Esposito meni, da ekstremni muslimani razumejo džihad kot šesti steber islama, v čigar obrambi ne poznajo meja. In ravno to jih loči od pravih vernikov, saj islam podobno kot ostale religije ne zagovarja cilja, ki opravičuje vsa sredstva (Esposito 2009, 165).

Velja opozoriti, da bi bila velika napaka, če bi iskali utemeljitev sodobnega islamskega terorizma samo v sferi religije. Ta vrsta terorizma je primarno produkt interesov določenih političnih skupin. Cilj terorističnih aktivnosti je vedno političen - npr. sprememba družbenih in političnih okoliščin, itd.

Tako se tudi muslimanski teologi osredotočajo na politične cilje terorizma, kjer izpostavljajo dejstvo, da je večina t.i. islamskega terorizma usmerjena k osvobajanju Palestine in Južnega Libanona izpod Izraelske okupacije, vendar pa teh akcij ne vidijo kot terorizem, temveč kot osvobajanje in argumentirajo, da je glavni vzrok uporabe vere za opravičevanje terorizma predvsem pomanjkanje ustreznega verskega znanja (Bajrić 2006, 56). »Omenjenim skupinam vera služi kot močan pobudnik iracionalnega, politično ekstremno-fanatičnega obnašanja velikega števila vernikov, s tem da ni potrebno, da so situirane v tej državi« (Ganor 2002, 294). Nekatere države so vpletene v terorizem, nekatere celo sponzorirajo teroristične (tudi verske) organizacije. Teroristične organizacije, ki jih države organizirajo, podtalno podpirajo,

oborožujejo, jim nudijo zatočišče in drugo logistično podporo, so uporabljene za prikrite načine medsebojnega bojevanja. Tako sta npr. v času hladne vojne ZDA in Sovjetska zveza organizirali teroristične skupine na območju Evrope in Bližnjega vzhoda ter jih uporabljale kot orodje za doseganje svojih političnih ciljev (Turnšek 2007, 4).

Kot nehegemonska sponzorja terorizma sta se na začetku na črni listi znašla Iran in Libija, kasneje so listo razširili še na druge države, od katerih je večina muslimanskih. Ta seznam pa je bil osnova za skovanko »os zla«. Na tem mestu je pomembno opomniti, da sodobni islamski terorizem ne uživa, vsaj uradno ne, podporoe večine režimov muslimanskih držav. Najpomembnejša razloga za to sta, da so »omenjeni režimi velikokrat napadeni kot 'grešniki in verski odpadniki', saj jim določena interpretacija Korana to omogoča in da obstoj terorističnih organizacij v določenih državah predstavlja motnjo v političnih odnosih z zahodnimi velesilami« (Simeunović 2009, 196-197). Huntington opozarja, da se pogosto pozablja na ostale faktorje, ki stojijo za terorističnimi organizacijami, a jih večina ne definira kot verske. Avtor omenja materializem in ateizem, kot tudi določne verske ločine, sicer pa islam deklarira kot najbolj reakcionarno silo današnjega časa in najmanj tolerantno civilizacijo monoteističnih religij (Huntington 2001).

Taka percepcija dodatno komplicira klasifikacije terorizma in sposobnost dojetanja njegovega odnosa z religijo, saj v matriko tradicionalnega razumevanja religije vnaša nove verske smeri, ki se v glavnem vežejo na Zahod in razviti svet.

5 TERORISTIČNE ORGANIZACIJE IN NJIHOVA UMESTITEV V TEORETSKE MODELE

Redki razumejo, da je bes tistih, ki so pripravljeni v imenu boga ubijati nedolžne, posledica večstoletne politike zahodnega sveta, ki je islamski svet milo rečeno tretirala neenakopravno (Ali 2002, 129). Terorizem je najpogosteje sad obupa. Niz porazov, ki so jih države pretežno islamske populacije doživljale od druge svetovne vojne dalje, deluje kot eden glavnih razlogov pojava in intenziviranja islamskega radikalizma in terorizma. Izraelsko-arabske vojne so uničile ugled vojske in ugled teh držav, Izrael pa je s svojim obstojem objekt sovraštva vseh islamskih terorističnih skupin (Esposito 2009, 49). V državah, ki so okupirane ali kjer potekajo vojne, je nagnjenost k versko motiviranemu nasilju večja kot v stabilnih

državah. Veliko število pripadnikov terorističnih skupin izhaja iz slabih socialnih razmer oz. revščine, čeprav to ni vedno pravilo.

Novačenje je izjemno uspešno v ruralnih področjih, kjer ljudje pogosto živijo v konstantnem pomanjkanju, kjer jim vera oz. njena fundamentalistična interpretacija predstavlja edini izhod iz situacije. V državah s tradicionalno islamsko kulturo imajo verski voditelji veliko integriteto in lahko vplivajo na politične odločitve ter na ta način mobilizirajo teroristični kader. Nasprotno je v bogatih islamskih državah, ki so se v veliki meri podredile vplivu Zahoda in so zato manj dovzetne za množični fundamentalizem. Vendar je potrebno poudariti, da te bogatejše države zagotavljajo predvsem vodilni kader skrajnih terorističnih organizacij (Državni svet v Kodba 2005).

Številno pregnano prebivalstvo, ki razseljeno živi po begunskih taboriščih, prevevajo občutki nemoči in izdaje. Ti občutki se sčasoma spremenijo v frustracije, usmerjene k tistim, ki pripadajo »izdajalskemu Zahodu« ali »lažni« Judovski državi. Tako se iz generacije v generacijo prenaša sovraštvo, ki ga je lahko mobilizirati v borbo za »osvoboditev« islama ali zatiranega islamskega prebivalstva (Esposito 2009, 49). »Pot, ki pripelje človeka v teroristično organizacijo, je precej podobna ne glede na cilje terorističnih skupin. Gre za postopno pot - le redko se zgodi, da terorist v preteklosti ni imel nikakršnih povezav z določeno teroristično organizacijo - ki se začne od protestnika, pasivnega podpornika, aktivnega podpornika in na koncu, če pokaže dovolj visoko stopnjo zavzetosti, do člana teroristične organizacije« (Državni svet v Kodba 2005).

Tako kot ne obstaja splošno sprejeta definicija pojma terorizem, tako ne obstaja niti splošno sprejeta definicija pojma teroristična organizacija. Obstaja skoraj toliko definicij teroristične organizacije, kot je definicij terorizma. Po pregledu literature, smo prišli do zaključka, da so si različne strani soglasne le pri grobi oznaki teroristične organizacije, ki povzeto zveni kot smiselni nesmisel: to je strukturirana organizacija, v kateri je več oseb, ki se združijo, da bi zagrešile teroristične akte. Večina avtorjev opredeljuje teroristične organizacije glede na metode in sredstva, ki jih ta organizacija uporablja v okviru svojega delovanja.

5.1 HAMAS²

Najznačilnejše islamsko gibanje v Palestini Hamas je vzniknilo leta 1987 kot oboroženo krilo ekstremne islamske organizacije *Muslimanska bratovščina* iz Egipta in konkurenca manj militantnemu vodstvu *intifade*, ki je bilo utelešeno v PLO. Slednja dolga leta ni mogla najti rešitve za zatirane Palestince, kar je ob koncu 80. let 20. stoletja kulminiralo zaradi neznosnih ekonomskih in socialnih razmer v Gazi. Hamas se od ostalih terorističnih organizacij razlikuje s svojim panarabizmom in panislamizmom (Frisch 2007). Pripadniki Hamasa si prizadevajo postati legitimna oblast v Palestini. Na parlamentarnih volitvah leta 2006 je Hamas porazil rivalsko politično organizacijo Fatah in dobil absolutno večino v palestinskem parlamentu, tako danes vodi Gazo.

Hamas se tudi po prihodu na oblast ni odrekel uničenju Izraela, zato Evropska unija, ZDA, Kanada, Izrael in Japonska klasificirajo Hamas kot teroristično organizacijo, medtem ko ga Organizacija združenih narodov in države kot npr. Rusija, Turčija in Švica ne (Davidson 2006).

Čeprav je Hamas legalno in legitimno izvoljeno vodstvo Palestincev, mu dejstvo, da ga mnogo svetovnih velesil klasificira kot teroristično organizacijo, onemogoča, da se z njimi pogaja v imenu Palestincev. Številne države so tudi ustavile humanitarno pomoč, ki je bila prepotrebna prenaseljeni Gazi. Evropska unija svoje pomoči ni ustavila, jo je pa še naprej dajala PLO oz. Fatahu z upanjem, da se bo le-ta ponovno vrnil na oblast v Palestini (Simeunović 2009, 204). To je eden od pomembnejših dejavnikov, ki med drugim onemogočajo mirovni proces med Izraelci in Palestinci in potrjuje potrebo, da se formulira enotna definicija terorizma in terorističnih organizacij.

Hamas sestavlja več med seboj povezanih kril:

- **politično krilo** zbira denar, izvaja propagando in novači novo članstvo
- **varnostno krilo** deluje proti izraelskim sodelavcem oz. izdajalcem, ter proti Palestincem, ki delujejo v nasprotju z islamskimi vrednotami (prostitucija, droge, ipd.).
- **operativno krilo** skrbi za usmerjanje množic, npr. organizira demonstracije in pomoč družinam ubitih članov ipd.

² Harakat al-Muqawamah al-Islamiyya (Islamsko odporniško gibanje)

- **vojaško krilo** z imenom *Izziz-al Din-al Qassam Brigades* predstavlja akcijsko jedro, torej teroristične napade (Novak 2001,18).

5.1.1 Klasifikacija Hamasa glede na programsko-ciljno orientacijo teroristov

Ko govorimo o klasifikacijah terorizma glede na programsko-ciljno orientacijo teroristov, se, kot je običaj v družboslovju, srečamo s prepletanjem kategorij. Posebno ko analiziramo dinamičen, skrivnosten in nedorečen fenomen terorizma in terorističnih organizacij, se motivi, kategorije, interpretacije itd. dostikrat razlikujejo glede na avtorja in njegovega razumevanja tega kompleksnega problema. Vpletanje ideologije - ki je morda najbolj nedorečen termin v politologiji - v matriko klasifikacij dodatno otežuje analizo, zato bomo v naši analizi pod terminom *ideologija*, razumeli najpreprostejšo definicijo: *zbir idej*.

Hamasa primarno črpa iz dveh ideoloških smeri: iz univerzalističnega islamskega načela Muslimanske bratovščine, ki si prizadeva za vrnitev arabsko-islamske družbe v tradicionalno islamsko državo in palestinskega načela osvoboditve, katere cilj je ustanovitev islamske države na celotnem območju Palestine. »Radikalna islamistična ideologija nagovarja k ubijanju Judov, uničenju države Izrael in njegove nadomestitve z radikalno islamsko teokracijo. Ta ideologija temelji na očitnem antisemitizmu« (Santis 2008, 2). Podobno kot Muslimanska Bratovščina, ki je z impresivno socialno, versko-izobraževalno in kulturno infrastrukturo zgradila svojo politično moč, si tudi Hamas prizadeva na ta način pridobiti ljudsko podporo (Mishal in Sela 1997).

Hamasa večino svojih aktivnosti nameni nenasilni taktiki delovanja, kar 90% finančnih sredstev na leto gre za t.i. dobrodne namene, preostalih 10 % pa za Hamasovo vojaške akcije. Vojaško in socialno podporno krilo Hamasa sta neločljiva in soodvisna (Santis 2008, 2-3). Gradnja socialne infrastrukture bolnišnic, šol, verskih ustanov, itd. služi med drugim za propagando, novačenje novih članov, širjenje podpore, itd. Hamas je tako pridobival na politični moči na palestinskih ozemljih, to imenujemo islamizacija od spodaj.

Ustanovna listina Hamasa iz leta 1988, opredeljuje Hamas kot Muslimansko bratovščino v Palestini in izjavlja, da so njeni člani »muslimani, ki se bojijo Boga in dvigujejo zastavo džihada v obraz zatiralcev« (MidEast Web Historical Documents, 1988). Prvotni cilj

predstavlja ustanovitev palestinske države v Gazi ter na Zahodnem bregu, končni pa ustanovitev palestinske islamske države na celotnem ozemlju Palestine, kar pomeni uničenje Izraela (Laqueur 2003: 138). Listina obtožuje Žide manipulacij in zgodovinskih katastrof in apelira na Muslimane, da jih ubijejo, apel pa so podkrepili z verskimi teksti. Edini način, da se vključijo v ta boj med "resnico in lažjo" je skozi Islam, z džihadom do zmag ali mučeništva. Listina dodaja, da "odpoved katerega koli dela Palestine pomeni odpoved dela islama« (MidEast Web Historical Documents, 1988). Hamas naj bi bil humanističen in tolerant, vse dokler ostale religije ne ovirajo Hamasovih prizadevanj (prav tam). Uradno naj bi Hamas spremenil stališče od leta 1988, predsednik političnega biroja Hamasa Khaled Mišal pa je leta 2010 izjavil, da je »listina del zgodovine in ni več relevantna, a je ne morejo spremeniti zaradi internih razlogov« (Mišal v Adas 2010). Res je, da listina ni bila uporabljena odkar je Hamas zmagal na volitvah leta 2006, vendar mnogi menijo, da Hamas ni pripravljen na permanentni mir z Izraelom, saj govorijo o *hudni* (začasno premirje) in ne o miru ali trajni pomiritvi. Omenjeni naj bi verjeli, da bodo sčasoma dovolj močni, da bodo osvobodili celotno historično Palestino (El-Khodary in Bronner 2009). Z drugimi besedami: »Hamas ne priznava Izraela, ne zanima ga premirje, temveč njegovo uničenje« (Simeunović 2009, 200).

Teroristične organizacije, katere analiziramo, smo že v predhodnem poglavju klasificirali kot versko motivirane, vendar pa obstajajo avtorji (Snell, 2009; Sullivan, 2009; Montgomery Institute 2009), ki Hamas poleg versko zasnovane uvrščajo tudi med etno-nacionalistične separatistične skupine. »Slednje se močno opirajo na terorizem, s katerim poskušajo bodisi ustanoviti neodvisno državo za etnične, jezikovne, kulturne ali narodne skupnosti, v katere so vključene, ali da bi združili člane njihove skupnosti – vključno s tistimi, ki živijo v sosednjih državah pod okriljem države, ki so si jo zamislili« (Montgomery Institute 2009). Omenjeni inštitut v to kategorijo vključuje tako PLO kot Hamas, saj naj bi slednji v zadnjem času začel kazati akutne nacionalistične sentimente (prav tam). Karsh na drugi strani vidi boj za Palestino ne kot običajni politični spor med dvema nasprotujočima narodoma niti kot boj za narodovo samoodločbo avtohtonega prebivalstva proti tujemu okupatorju, temveč razume konflikt v Palestini kot eno od bitk v svetovni sveti vojni, da prepreči padec dela hiše islama v roke nevernikov (Karsh v Santis 2008, 2).

Če je Hamas leta 2006 trdil, da je problem Palestinecev verske narave, zaradi česar se ga ne da rešiti s političnim kompromisom (Intelligence and Terrorism Information Center 2006), pa je šef političnega biroja Hamasa Khaled leta 2009 izjavil, da je »Hamas pripravljen na

pogajanja, kjer bi zahtevali Palestinsko državo v mejah iz leta, pravico vrnitve palestinskih beguncev v Izrael ter Vzhodni Jeruzalem za prestolnico Palestine« (Khaled v Solomon in Barnes-Dacey 2009), medtem ko je palestinski premier Haniyah dejal, da » Hamas deklarira konflikt z Izraelom kot politični in ne verski« (Haniyah v Hass 2008).

Hamas si prizadeva za nacionalno osvoboditev Palestine ter preoblikovanje družbe v skladu z islamsko dogmo. Pri Hamasu gre za posebno vrsto religijskega prebujanja, ki je v veliki meri povezano z nacionalnim bojem proti okupatorju, a je hkrati ujeto v mreže domačih in mednarodnih političnih dogajanj (Bajrić 2006, 63). V nasprotju s PLO, ki je na čelu z Arafatom zagovarjala sekularno državo, saj vsi Palestinci niso muslimani, to za islamski Hamas ni bila nikoli možnost, kar nakazuje pomanjkanje demokratičnega dialoga in verski fundamentalizem. Hamas pa ni nič manj prizanesljiv do 'slabih' muslimanov. Po Koranu je ubijanje ostalih muslimanov prepovedano, vendar obstajajo izjeme. Vojaško krilo Hamasa *Izziz-al Din-al Qassam Brigades* je večkrat prevzelo odgovornost za poboj muslimanov, kar so opravičevali s sodelovanjem z Izraelom, s prostitutcijo, drogo, itd.

Posledice prihoda Hamasa na oblast so izzvale tenzije, ki so eskalirale konec leta 2008 v napadu Izraela na Gazo. Hamas se ni odrekel nasilju in je še naprej izvajal teroristične akcije, predvsem z raketiranjem vojaških in civilnih tarč v Izraelu (mesta Asdot in Askelon). Po Simeunoviću (2009, 2004) naj bi se Hamasov scenarij rešitve konflikta uvrščal med apokaliptične, saj teži k preraščanju terorizma v vojno.

»Na srečo v tem trenutku nima niti ljudi, niti orožja. V postopku uresničevanja svojega cilja so pogosto uvajali novosti v funkcioniranje terorističnih organizacij, od katerih so mnoge imele obeležje moderne družbe, interpretirane na njihov način. Tako so v okviru Hamasa ženske dobile pravico navidezne emancipacije, vendar v glavnem skozi novo prakso izkoriščanja žensk kot samomorilskih napadalk, kar so začeli prakticirati leta 1995« (Jokić 2010, 24). Ustanovitelj in ideolog Hamasa Šejk Ahmed Jasin je verjetno najzaslužnejši za vpliv na Palestince in njihovi obrnitvi k samomorilskim akcijam. Jasin je v maniri mudžahedinstva, mučenikom obljubljal raj. Na ta način je Jasin izkoristil ljudi-bombe kot novo orožje množičnega ubijanja, s tem pa je tudi civilistom dana priložnost, da napadejo Izraelce ali sodelujejo drugače, točneje s skrivanjem orožja in teroristov v svojih domovih.

5.1.2 Klasifikacija Hamasa glede na najpogosteje uporabljena sredstva in metode

Taktična metoda, ki se pri Hamasu najbolj omenja in je po njej najbolj prepoznaven, so samomorilski napadi, zato ga lahko na podlagi najpogosteje uporabljene metode uvrstimo v samomorilski terorizem. Čeprav se klasifikacije vršijo glede na najpogosteje uporabljena sredstva in metode, pa to ne pomeni, da teroristična organizacija ne uporablja drugih načinov bojevanja. Medtem, ko se v literaturi biokemični terorizem, nuklearni terorizem in kibernetični terorizem praktično ne omenja, pa Hamas poleg samomorilskih napadalcev uporablja bombne napade, napade s strelnim in hladnim orožjem ter minomete in raketiranje, zato Hamas na podlagi najpogosteje uporabljenih sredstev uvrščamo v klasični terorizem.

Hamasove aktivnosti so v prvi vrsti naprjene proti vsem Izraelcem, saj so vsi aktivni pri nelegalni okupaciji. Dejstvo, da ima Izrael splošno vojaško obveznost za oba spola, v Hamasovih očeh izenačuje civilne in vojaške cilje. Da cilj opravičuje vsa sredstva dokazujejo Hamasovi napadi na judovske šole, otroška igrišča in avtobuse z otroki (Izraelsko zunanje ministrstvo 2008). Obračunava pa tudi s Palestinci, ki sodelujejo (oz. so tega osumljeni) z izraelskimi varnostnimi službami (Laquer 2006, 34).

Klasični (konvencionalni) terorizem

V devetdesetih letih 20. stoletja so teroristične akcije Hamasa in Hezbolaha doživele skokovito porast. Napadi so postali vse pogostejši, metode pa vse bolj surove. Samomorilske akcije so bile vse pogostejše, prvič pa se je zgodilo, da so teroristični napadi vključevali težko orožje (Jokić 2010, 17).

Pri napadih s strelnim orožjem pripadniki Hamasa uporabljajo 4 načine. Prvič, napadali so izraelske naselbine na palestinskih ozemljih. To so storili tako, da so se ponoči pretihotapili v te naselbine in nato začeli streljati po prebivalcih, dokler jih niso pripadniki izraelske vojske (včasih tudi sami naseljenci) ubil., ali pa so po napadu zbeželi še preden so 'sovražniki' uspeli odgovoriti na napad. Drugi način je, da so napadli postojanke ali kontrolne točke izraelske vojske, praviloma na cestnih križiščih, ali pa so napadli kar mimovozeče avtomobile z izraelskimi civilisti. Tretjič, streljali so na izraelske vojake ali pa na naključne mimoidoče civiliste, kar iz premikajočih se avtomobilov. Včasih so pri teh napadih uporabili tudi ročne bombe

oz. granate. Nenazadnje pa so ubili tudi nekaj pripadnikov izraelske vojske izven službenega časa in to praviloma v času, ko so se vračali domov iz službe. 'Vljudno' so jim ponudili prevoz, jih nato ubili, trupla pa odvrkli. V nekaterih od teh primerov so pripadniki Hamasa vozili avtomobile z izraelskimi registrskimi tablicami in bili oblečeni kot tradicionalni Judje, tako da žrtvam niso delovali sumljivo (Marković 2006, 36-37).

V **bombnih napadih** je Hamas v nekaj primerih uporabil avtomobilske bombe, vendar za razliko od nekaterih drugih terorističnih organizacij nanje niso opozorili. Bombe so podtaknili npr. v smetnjake na ulici, na tržnici, restavracijah oz. nakupovalnih centrih (Laquer 2006, 39). Za izvajanje bombnih napadov pa so praviloma uporabili improvizirana eksplozivna sredstva, pogosto sestavljena iz peroksida in acetona, saj ima Hamas svoje strokovnjake za izdelavo eksplozivnih teles, čeprav jih je Izrael kar nekaj že likvidiral (Katz 2002, 108-109).

Čeprav **napadi s hladnim orožjem** po podatkih izraelskega ministrstva za zunanje zadeve niso redkost, pa je Hamas to taktiko uporabljal redko, predvsem na začetku obstoja, torej konec 80-ih let in v začetku 90-ih 20. stoletja. Žrtve so bili izraelski vojaki in policisti v in izven službenega časa ter naključni civilisti. (Izraelsko zunanje ministrstvo 2008).

Human Rights Watch (2007) je v poročilu za isto leto objavil, da je **minometne in raketne napade** Hamas začel intenzivneje uporabljati zadnjih nekaj let, predvsem po umiku Izraelcev iz Gaze. Tu gre predvsem za minomete, mine in rakete domače izdelave, s katerimi iz varne razdalje napadajo judovske naselbine blizu meje z Gazo. Hamasovo raketiranje so kot vojni zločin obsodile organizacije za človekove pravice, saj slednje pogosto ciljajo civiliste ali pa obstaja velika nevarnost, da bodo rakete zadele civiliste v kolikor je cilj vojaški.

Viri sicer beležijo primere, ki jih označujejo za **ugrabitve**, vendar so tu navedeni dogodki, kjer so pripadniki Hamasa 'ugrabili' izraelske vojake na poti iz službe in jih nato ubili. Humar (v Marković 2006, 38) zavrača takšno klasifikacijo ugrabitve in poudarja, da se določen primer lahko klasificira kot ugrabitev le, če temu sledijo določene zahteve ugrabiteljev. Teh zahtev ni bilo, zato te primere obravnavao kot napade s strelnim orožjem na izraelske vojake (prav tam).

Samomorilski terorizem

Hamas se je zavihtel na tron terorizma zahvaljujoč samomorilskemu terorizmu. Vztrajanje pri samomorilskih napadih je Hamas privedlo na mesto najpopularnejše teroristične organizacije, kateri nasilje zavoljo nasilja ni bil cilj in je podporo ljudstva izgubljala prav zaradi pomanjkanja nasilnih akcij.

Samomor je v islamu strogo prepovedan, zato vsi radikalni ideologi, voditelji radikalnih gibanj ali duhovni vodje (med katerimi najdemo tudi Jasina ter drugega ustanovitelja Hamasa Abdula Aziza Rantisija) poudarjajo, da ta dejanja niso samomori, temveč mučeništvo, ki je versko sprejemljivo iz zaželeno, saj je najgloblji akt predanosti Alahu. Po njihovem mnenju vsi muslimani težijo k mučeništvu in niso samomorilci, ki se ubijejo zaradi z dolgočasnosti nad življenjem, temveč so »samoizbrani mučeniki« (Jurgensmeyer 2000, 72). Tudi veliki mufti mošeje AL-Aqsa, najpomembnejši palestinski verski dostojanstvenik ni obsodil samomorilcev (Daly 2001, 2-3).

Ta taktična aktivnost je pri Hamasu najbolj priljubljena, najpogostejša in po njej najbolj prepoznavna. V 90-ih letih 20. stoletja so bili samomorilski napadi redkost, medtem ko so se po letu 2000, v obdobju druge *intifade*, skokovito povečali. Do leta 2009 je Hamas, skupaj s Palestinskim islamskim držihadom odgovoren za 70 % od 150 bombnih napadov, ki so ubili več kot 1000 izraelskih civilistov. Napadi se praviloma vršijo na avtobusih, tržnicah, nakupovalnih centrih, restavracijah, diskotekah, torej na mestih, kjer je v nekem trenutku veliko predvsem civilnih ljudi (Karmon 2009). Čas napada je prilagojen frekventnosti posameznega mesta napada, vedno izberejo čas ko se v nekem trenutku na določenem mestu nahaja največ ljudi, kar je razumljivo, saj je cilj, v danem trenutku povzročiti čim več (smrtnih) žrtev. »Napadalci so opasani z eksplozivom ali pa ga nosijo v nahrbtniku oz. torbi ter ga v določenem trenutku sprožijo, pri tem se tudi sami razstrelijo. Zabeleženi so primeri, ko se je Hamasov samomorilec z vozilom napolnjenim z eksplozivom zaletel v tarčo in pri tem povzročili še večje razdejanje« (Johnston 2006). Naslednja značilnost je starost samomorilcev. Jurgensmeyer (2000, 71-72) navaja podatek, da gre praviloma za zelo mlade moške, nekateri so celo mladoletni, čeprav Hamas uporablja tudi ženske samomorilske napadalke, vključujoč matere mladoletnih otrok. Kot smo že pisali v predhodnih poglavjih, so v okviru Hamasa ženske dobile navidezno pravico emancipacije, vendar v glavnem skozi novo prakso izkoriščanja, kot subjekte samomorilskih napadov.

Kot ostale teroristične organizacije ima tudi Hamas skrivna taborišča za urjenje samomorilskih napadalcev, katera naj bi bila po podatkih avstralske vlade v Siriji in Iranu (Australian Government 2010). »Samomorilci so v večini neznani širši palestinski javnosti, vključno z lastnimi družinami, ki so presenečene in zaprepadene, ko izvejo za 'mučeništvo' svojega člana, praviloma šele po opravljeni misiji. Včasih pa rekrutirajo osebe za samomorilske napade le nekaj dni pred napadom, brez vojaškega usposabljanja in predhodne povezave s Hamasom« (Jurgensmeyer 2000, 77). Praviloma pa imajo Hamasovi samomorilski napadalci od nekaj tednov do nekaj mesecev urjenja, novačijo pa jih preko prijateljskih zvez v šolah, športu ali širši družini. Ti samomorilski napadalci gredo v svojo misijo misleč, da bodo za to nagrajeni: bogu bodo dokazali svojo popolno vdanost, kot mučenike jih bo v raju čakalo 72 devic, njihove družine pa bodo dobile denarno podporo v višini od 12000 do 15000 ameriških dolarjev (prav tam).

5.1.3 Klasifikacija Hamasa glede na tip akterjev - subjektov

Že naziv organizacije *Hamas* nam pove, da pri tej klasifikaciji ne moremo govoriti o individualnem terorizmu, četudi posamezne akcije izvede le en pripadnik, saj je organizacija tista, ki prevzame odgovornost (če sploh jo). Hamas prav tako ne moremo več uvrstiti med klasične teroristične organizacije, odkar je bil legitimno izvoljen na demokratičnih volitvah leta 2006 in vodi Palestinsko nacionalno oblast. V tem primeru institucija ne samo vpliva na terorizem, temveč ga tudi organizira in izvaja. Hamas se tudi po prevzemu oblasti ni odrekel terorističnih akcij, zato ga lahko klasificiramo kot institucionalni terorizem. Do danes ni bil zabeležen niti en primer, kjer bi s terorizmom akterji prevzeli ali zrušili oblast. V primeru Hamasa pa lahko rečemo, da jim je s pomočjo terorizma in širokega socialnega programa uspelo na oblast priti legitimno.

5.2 AL KAIDA³

Al Kaida je bila do 11. septembra 2001 relativno neznana širši javnosti, čeprav je že pred tem izvajala teroristične akcije, po tem datumu pa je pristala na samem vrhu terorističnih

³ Al-Kaida v arabščini pomeni "baza podatkov"

organizacij, terorizem pa pretvorila v svetovno gibanje in globalno nevarnost. Po smrti Osame bin Ladna se je na čelo organizacije povzpela Ayman al-Zawahiri. Je najbolj znana organizacija versko motiviranega terorizma, točneje džihad terorizma oz. terorizma, ki temelji na radikalnih interpretacijah islama ter prva in edina prava globalna teroristična organizacija s svetovno razpeto mrežo, ki tvori koalicijo militantnih islamskih organizacij. »Al Kaida ima zelo disperzno organizacijsko strukturo, sestavljajo jo veliko število med seboj ločenih enot z visoko stopnjo samostojnosti ali so celo neodvisne od vodstva pri načrtovanju in izvajanju terorističnih akcij« (Marković 2006, 42). Slednje obveščevalnim službam otežujejo spremljanje njihovih aktivnosti. Nekatere od njih so dosegle visoko stopnjo logistične samozadostnosti, posledično likvidacije vodilnega kadra niso problem, saj je slednje vedno spodbujalo samozadostnost posameznik celic.

Prvotni namen Al Kaide je bil povezati med seboj razpršene muslimanske sile, ki so se borile proti Rusom v Afganistanu med leti 1979-89, za uradno letnico nastanka Al Kaide pa velja leto 1988. Zahodne sile, predvsem pa ZDA, so v Afganistanu podpirale muslimanske sile, jih financirale, oboroževale in celo urile. ZDA so skušale z »muslimanskim obročem« zavezati komunizem oz. sovjetsko prodiranje v regiji (Fossati 1995, 46-47). »ZDA je podžigala njihovo radikalno religioznost s katero so dvigovali borbenege duha v boju proti Sovjetom. Kot del boja mudžahidov je nastala Al Kaida. Oportunistična pomoč ZDA tistim silam v Afganistanu in regiji, ki so v danem trenutku najbolj koristili njihovim interesom, je kmalu obrnila proti sebi iste sile, ki jih je prej podpirala, sovraštvo pa je kulminiralo v napadu na dvojčka WTC v New Yorku.« (prav tam).

Z 11. septembrom je Al Kaida odprla novo fronto, ki je z razliko od ostalih terorističnih organizacij, ki so napadale ameriške zaveznike in prijatelje, obrnila direktno proti največjemu sovražniku - ZDA. Prvič v zgodovini se je zgodilo, da je neka država, v tem primeru ZDA, napovedala vojno neinstitucionalizirani skupini in da lahko ena teroristična skupina izzove nuklearno vojno ali vojno velikih razsežnosti (Jokić, 2010, 26). Poleg tega je bin Laden izrekel *fatvo* oz. verski dekret, ki muslimanom narekuje uboje ameriških civilistov in vojakov ter njihovih zaveznikov.

Z džihadom se je končni cilj bin Ladna – ustanovitev islamskih vlad povsod po svetu v muslimanskih državah – deloma uresničil v Afganistanu z režimom talibanov. Uničenje saudskega režima in njegova zamenjava z izvirnim islamskim režimom je cilj, ki je bil še posebnega pomena za pokojnega voditelja Al Kaide (Bajrić 2006, 69).

Prisotnost Al Kaide se najmočneje občuti na azijskem kontinentu, predvsem v arabskem svetu, prisotna pa je tudi v Evropi, Severni Ameriki in Aziji, mnogo manj v Južni Ameriki. Avstralija je bolj tarča kot plodna tla za to organizacijo, predvsem zaradi sodelovanja Avstralije v zahodni borbi proti terorizmu (Globalsecurity 2011).

Al Kaido sestavlja več med seboj povezanih odborov:

- vojaški odbor je zadolžen za novačenje, urjenje, dobavo in vodenje operacij. Skrbi tudi za načrtovanje in pripravo napadov, vključno z zbiranjem obveščevalnih podatkov;
- finančni odbor je zadolžen za zbiranje finančnih sredstev potrebnih za vzdrževanje delovanja in vpliva organizacije;
- verski/pravni odbor je zadolžen za zagovarjanje stališč, položaja Al Kaide. Pridigajo tudi Al Kaidino različico islama;
- medijski odbor je zadolžen za širjenje novic in informacij v podporo političnemu in vojaškemu delovanju organizacije (Guaratna 2004, 43).

5.2.1 Klasifikacija Al Laide glede na progamsko-ciljno orientacijo teroristov

Preko Osame bin Ladna je Al Kaida uspela pretvoriti terorizem v globalni fenomen, ki je predstavil svetu novo ideologijo, ki vse hitreje prežema islamski terorizem – alkaidizem. Alkaidizem je najekstremnejša različica držihadizma, ki kot globalna ideologija v različnih pojavnih oblikah služi kot inspiracija številnim terorističnim organizacijam. Formula alkaidizma je enostavna – boj z vsemi sredstvi do končnega izrtebljenja vseh sovražnikov islama, kamor spadajo Židje, kristjani in slabi muslimani. Džihadizem je med drugim globalno gibanje, k temelji na različnih interpretativnih niansah islamskega učenja. Ekstremni muslimani se predvsem počutijo povezane preko borbene interpretacije svoje vere (Simeunović 2009, 209).

Primarni cilj organizacije, ki ima prvenstveno politično naravo, je oblikovati ne le panarabski, temveč panislamski kalifat po celem svetu v sodelovanju z zavezniškimi islamskimi ekstremističnimi skupinami. Da bi to dosegli, se morajo najprej znebiti zahodnjaškega oz.

ameriškega vpliva in njihove prisotnosti (Landau 2002, 69). Člani Al Kaide verjamejo, da se je krščansko-židovska naveza zarotila, da uniči Islam, ter da je ubijanje drugih naključnih mimoidočih in civilistov versko opravičljivo v duhu džihada. Al Kaida je netolerantna do vej islama, ki niso sunitske, označuje jih za odpadniške. Za Al Kaidine voditelje so liberalni muslimani, šiiti, sufiji ter ostale islamske sekte heretiki, zato občasno napadajo njihove mošeje in zborovanja (Weight 2011, 298). Wright argumentira, da »podoba kot Hamas, Al Kaida brez Sayyida Qutba, ideološkega očeta Muslimanske bratovščine ne bi obstajala« (Wright 2006, 332). Enako kot Qutb pred njim, bin Laden in njegovi pristaši oz. sledilci zavračajo popularno interpretacijo šeriata, češ da je preveč permisivna, muslimanska družba pa se je vrnila v predislamsko dobo, džahilijo. Koran tolmačijo v njegovem najstrožjem pomenu in poudarjajo, da lahko svoje cilje dosežejo le z uporabo sile oz v makijavelistični maniri, da cilj opravičuje vsa sredstva.

Čeprav Al Kaida in Hamas črpata navdih in motivacijo v pridigah in delih Sayyida Qutba, pa je bistvena razlika med njima, da Hamasovi borci delujejo na geografsko omejenem območju Palestine, medtem ko se Al Kaidini mudžahidi selijo po svetu. S slednjimi je povezano dejstvo, da jih za razliko od Hamasovih borcev lahko kupijo, da postanejo najemniška »sveta vojska«. Palestinske teroristične organizacije so zavrnilo sodelovanje z Al Kaido, saj naj bi ta »goltala vse kar ji je preblizu« (Simeunović 2009, 213).

5.2.2 Klasifikacija Al Kaide glede na najpogosteje uporabljena sredstva in metode

Ko je govora o taktiki Al Kaide, lahko zasledimo naslednje taktične dejavnosti, ki vse do zadnje težijo k spektakularnosti v smislu pomembnih tarč in velikim številom žrtev: samomorilski napadi, ugrabitve letal in ljudi, bombni napadi, umori. Najbolj značilne tehnike te organizacije so samomorilski napadi in simultani bombni napadi (Globalsecurity 2011). Največ je samomorilskih napadov, vendar pa Simeunović (2009, 209) glede na najpogosteje uporabljene metode Al Kaido ne označi preprosto za organizacijo samomorilskega terorizma, temveč za mešanico metod klasičnega terorizma i metod obveščevalnega delovanja.

Kot smo nakazali že v prejšnjem poglavju, to še zdaleč ne pomeni, da se vse moderne teroristične organizacije poslužujejo različnih metod in sredstev. Na splošno teroristične organizacije stremijo k nepredvidljivosti, kar jim omogoča, da so vedno korak pred roko

pravice. Smith celo primerja Al Kaidine tehnike z »virusom, ki konstantno mutira, katerega je nemogoče obladati ali razumeti« Smith (2002, 36-27).

Številna poročila in bin Ladnovi razglasi so nakazali močno tendenco po posedovanju in uporabi biološkega, kemičnega in nuklearnega orožja (Globalsecurity 2011), vendar do danes ni bilo moč zaslediti uporabe zgoraj naštetih metod. Lake (2009) trdi, da je Al Kaida že od devetdesetih let 20. stoletja sposobna proizvesti biokemično orožje ter, da je uporaba tega veliko bolj verjetna kot pa uporaba nuklearnega orožja. Pred nekaj tedni smo v medijih lahko zasledili preplah, saj naj bi jemenska celica Al Kaide pridelovala velike količine ricinusovih zrn, iz katerih bi pridelali ricin – smrtonosni citotoksin, ki je smrtonosen v primeru vdihavanja. Vendar pa po besedah Schmitta in Shankerja strokovnjaki menijo, da je ricinova grožnja pretirana, saj se v nasprotju z drugimi strupi ricin težko absorbira v kožo, v jemenskem podnebnju pa ga je težko vzgajati. Ricin kot učinkovito orožje zaenkrat še ne obstaja (Schmitt in Shanker 2011).

V teoretičnem delu smo zapisali, da je za teroristično organizacijo bolj kot dejanska izvedba terorističnega napada pomembno stanje konstantnega strahu, ki prerase v paranojo med prebivalstvom. Teroristične organizacije nimajo ne dovolj sredstev ne ljudi, da bi udeležile vse grožnje, ki jih napovejo. Zato lahko na tej točki zapišemo, da so grožnje z biokemičnim in nuklearnim orožjem prej sejanje strahu kot realna grožnja, kar potrjuje Michael E. Leiter, upokojeni direktor Nacionalnega centra ZDA za boj proti terorizmu, ki pravi, da je »potencialna grožnja z orožjem za množično uničenje zelo verjetna v preprostejši obliki, lažje si jo je predstavljati in to ima velik psihološki učinek« (Leiter v Schmitt in Shanker 2011). Tudi Guaratna, dober poznavalec Al Kaide meni, da bo tudi v prihodnje Al Kaida izvajala samomorilske napade z vozili, kar naj bi bil njen prepoznavni pečat. Prav tako naj bi v prihodnosti zmanjšala svojo direktno aktivnost, bo pa iz ozadja spodbujala in koordinirala napade organizacij, ki jih je urila, financirala, oboroževala in konec koncev indoktrinirala (Guaratna 2004, 21).

Po Simeunoviću (2009, 215) pa Al Kaida danes funkcionira kot virtualna organizacija. Je bolj krovna ideja islamskega terorizma kot stvarna organizacija.

Zato lahko enako kot Hamas, Al Kaidin terorizem glede na predominantno uporabljena sredstva klasificiramo kot klasični terorizem.

Saomorilski terorizem je definiran kot »pripravljenost žrtvovati svoje življenje v procesu uničenja ali poskusa uničenja tarče, da bi s tem dosegel politični cilj. Razlika med bojevnikom in samomorilnim bombašem je v tem, da se drugi sooči s svojim strahom po smrti v upanju, da se bo izognil njenim kremljem. Samomorilni bombaš ima namen umreti. Če slučajno preživi napad, a uspešno izvede operacijo, bo zelo verjetno sebe označil za zgubo (Gunaratna 2000). Pred 11/9 so strokovnjaki nasplošno obravnavali samomorilske bombaše kot revne, slabo izobražene, samske in lačne maščevanja (Smith 2002, 38). Napade 9/11 so izvedli dobro izobraženi in večinoma premožni posamezniki, kar je spremenilo ustaljen profil samomorilskega bombaša. Metoda samomorilnih napadov ima več prednosti pred bolj tradicionalnim bojevanjem: je enostavnejša in cenejša; skoraj v vseh primerih zagotavlja ogromno gmotno škodo in veliko mrtvih, saj lahko bombaš izbere točen čas, lokacijo in okoliščine napada; po napadu ni bojzani, da bi policija zaslišala napadalca, saj le-ta v večini primerov umre; ima močan efekt na javnost in medije zaradi občutka groze in nemoči, ki jih proizvaja (Smith 2002, 39-40).

Samomorilske napade je Al Kaida izvajala bodisi z vozilom-bombo, ugrabitvami letal ali pa na klasičen način – samomorilni napadalec opasan z eksplozivom. Večino samomorilskih napadov je Al Kaida izvedla z eksplozivom oz. bombo, zato na tej točki težko ločimo samomorilske od bombnih napadov oz. samomorilski terorizem od klasičnega terorizma. Morda je bistvena razlika med enim in drugim načinom, da pri nekaterih bombnih napadih napadalec ne umre, temveč le podtakne eksplozivno sredstvo na določenem kraju.

Irak je od začetka ameriške invazije leta 2003 pa vse do danes nadvse plodno tlo za Al Kaidine teroristične akcije. Na tem mestu se redno prepletajo samomorilski bombni napadi, ki so za sabo pustili veliko človeških žrtev, tako zahodnjakov kot »grešnih« muslimanov.

Najvidnejše samomorilske akcije Al Kaide so bile napad v Nairobiju in Tanzaniji leta 1998, napad na ameriško bojno ladjo leta 2000 v Jemnu, New York in Washington leta 2001, Djerba in Karači leta 2002 ter Mombasa, Istanbul, Džakarta in Riad leta 2003, London leta 2005 ter Afganistan 2009 (Kurth Cronin 2004, 2-4).

Bombni napadi so povzročili manj žrtev v primerjavi s samomorilskimi napadi. Al Kaida naj bi bila odgovorna tudi za številne napade v Pakistanu, Afganistanu in Iraku, vendar je podobno kot pri Hamasu težko določiti, za katere napade in posledično žrtve je bila dejansko odgovorna, saj nekaterih napadov ne izvede sama, temveč logistično ali kako drugače pomaga

pri izvedbi napada ideološko sorodne teroristične organizacije. Vsak napad pa ima cilj, povzročiti čim večjo škodo, tako v gmotnem smislu kot v davku človeških življenj (Marković 2006, 43). Brez težav pa ocenimo, da število smrtnih žrtev lahko štejeemo s štirimesto številko, s tem si je Al Kaida priborila nezavidljiv naslov najbolj krvave teroristične organizacije v zgodovini. Kurth Croninova (2004, 2-4) navaja, da so Al Kaidini najbolj znani bombni napadi leta 1992 v Somaliji, več bombnih napadov v New Yorku leta 1993, na ameriški vojaški kompleks v Saudski Arabiji leta 1996, napad v diskoteki na Baliju leta 2002, napad v Casablanci leta 2003, simultana bombna napada na železniških postajah v Madridu leta 2004, Šarm el-Šejku in Amanu leta 2005, Simulatana bombna napada v Alžiriji leta 2007, Afganistan in Mumbaj ter dansko veleposlaništvo v Islamabadu leta 2008. Kot so se zaobljubili, so napadali svoje večne sovražnike, torej ameriške oz. zahodne cilje in ameriške zaveznike.

V napade s strelnim orožjem uvrščamo napade na ameriške marinece v Somaliji leta 1993, v katerih naj bi domnevno med splošnim kaosom sodelovali pripadniki Al Kaide. Odgovorna naj bi bila tudi za napad na krščansko šolo v Pakistanu leta 2002 ter napad na ameriški konzulat v Saudski Arabiji leta 2004, ki naj bi ga izvedle osebe povezane z Al Kaido. Ti napadi za razliko od ostalih niso zahteval večjega števila žrtev (Marković 2006, 44). V strelskem napadu na vozilo v Arkansasu v ZDA je bil ubit ameriški vojak (Dao 2010).

Literatura beleži le en **raketni napad** Al Kaide; na izraelsko letalo v Keniji leta 2002, istočasno kot bombni napad na hotel v Mombasi v Keniji, katerega je prav tako izvedla ista organizacija (prav tam).

Al Kaida se med drugim poslužuje tudi **ugrabitev**, vendar tu običajno ne gre za klasične ugrabitve v smislu odkupnine al zamenjave talcev oz. zapornikov, temveč so zahteve nekoliko kompleksnejše v smislu umika okupatorskih sil iz določene muslimanske države.

5.2.3 Klasifikacija Al Kaide glede na tip akterjev - subjektov

Praksa le redko dovoljuje, da je terorizem akt posameznika, vendar je tudi to možno. Ker se mi v svojem delu ne ukvarjamo s terorizmom posameznikov, temveč organizacij, lahko omenjeno klasifikacijo v našem primeru zanemarimo, četudi, kot smo že pisali v primeru

Hamasa, teroristični akt izvede posameznik. Prav tako smo pisali, da danes Al Kaida funkcionira kot virtualna organizacija ter da je bolj krovna ideja islamskega terorizma kot stvarna organizacija (Simeunović 2009, 215). Teroristične akte izvajajo islamske organizacije, ki so povezane z Al Kaido, ali pa njene celice, raztresene po vsem svetu. »Al Kaida, kot gibanje ali organizacija, ni nikoli težila k prevzemu oblasti v katerikoli državi, temveč se zavzema za nekoliko bolj oddaljen in idealiziran cilj oblikovanja panislamskega kalifata po celem svetu v sodelovanju z zavezniškimi islamskimi ekstremističnimi skupinami« (Landau 2002, 69). Al Kaida je šolski primer teroristične organizacije, zato jo lahko klasificiramo kot terorizem organizacij in ilegalnih skupin.

6 ZAKLJUČEK

Teroristični napadi v New Yorku leta 2001 so bili vzrok enormnemu svetovnemu zanimanju za terorizem tako laične javnosti in medijev kot tudi strokovnjakov. Pojavile so se raznovrstne definicije in klasifikacije terorizma, namenjene dnevno-politični rabi ali kako drugače pristranske, nepopolne, zavajajoče ipd. Hiperaktivnost terorizma nam nenehno prinaša 'nove', 'boljše' in 'popolnejše' definicije terorizma, vendar pa analizirani fenomen še vedno ni dočakal ene splošne sprejete definicije, ki bi vključevala vse karakteristike tega kompleksnega pojava. Do danes so strokovnjaki našteali kar preko 200 definicij terorizma (Bjørge 2005, 2). Terorizem je kompleksen družbeni problem, ki zahteva obsežne in precizne znanstvene analize, popolnejše analitične kvalifikacije ter konstantno spremljanje mutacije tega fenomena.

Definicije terorizma lahko razdelimo na znanstvene in administrativne definicije. Znanstvene definicije so nastale v znanstveno-izobraževalnih institucijah v raziskovalne in akademske namene, administrativne ali operativne definicije so proizvod določenih državnih ali mednarodnih institucij. Odnos med politiko in znanostjo je bil od nekdaj problematičen. Znanstveniki si prizadevajo, da bi bil njun odnos zaradi družbenega dobra enakopraven, vendar je politika vedno dominirala znanosti. Senca politike nad znanostjo je vzrok, da se danes številni avtorji, ko pišejo o političnih problemih, trudijo biti v funkciji nekogaršnje dnevne politike. Podobno je z definiranjem pojma terorizma.

Problemi znanstvenega definiranja terorizma imajo različno poreklo. Kompleksnost in množstvo oblik v katerih se terorizem pojavlja, dinamičnost pojava, ki se neprestano spreminja in pojavlja v novih oblikah, posebnosti posameznega historičnega obdobja, izkrivljene in nejasne predstave o terorizmu, pogosto zasnovane na predsodkih, demonizaciji, pa tudi na skrivnostnosti, ki ga obdaja in nesorazmerno izpostavljanje enega od definicijskih elementov terorizma, ustvarjajo veliko problemov pri iskanju njegove enotne definicije (Simeunović 2009, 24; Purg 1997, 28). Vendar pa po našem mnenju glavna težava definiranja terorizma leži v interesih posameznih članic mednarodne skupnosti, ki se med seboj razlikujejo tako po ideoloških kot ekonomskih klasifikacijah, posledica česar je subjektivnost pri ocenjevanju. Definiranje pojma terorizma je vedno pogojeno z merjenjem politične moči in velikokrat izkoriščeno za vsiljevanje politične volje zaradi lastnih političnih interesov, z namenom prikrivanja političnih elementov v določenih oblikah terorizma. Nekaterim močnim mednarodnim akterjem ni v interesu, da bi nasilna dejanja v imenu nacionalnih interesov lahko pristala v definiciji mednarodnega terorizma (Santos 2002).

Klasifikacije terorizma so zaradi njegove spremenljive in fleksibilne narave, dinamike in številnih pojavnih oblik podobno otežene kot njegova definicija, zato obstaja več načinov njegove klasifikacije. Odločili smo se, da zaradi prostorske omejenosti in lažje analize pri aplikaciji konkretnih primerov na teoretske modele, za teoretsko predpostavko vzamemo Simeunovičev model klasifikacije terorizma, ki je hkrati od vseh analiziranih najsodobnejši. Klasifikacijo je moč izvesti samo, če se spoštuje načelo pretežnosti in določitve neke lastnosti kot najpomembnejše in ne v kolikor težimo k čistim modelom terorizma. Avtor je analiziral številne različne klasifikacije različnih avtorjev in zaključil, da je najpopolnejša tista klasifikacija, ki se vrši v odnosu na sledeče kriterije: programsko-ciljna orientacija teroristov; najpogosteje uporabljene metode in sredstva; tip akterjev – subjektov (Simeunović 2009, 82).

Tako kot ne obstaja splošno sprejeta definicija pojma terorizem ali njegova enotna klasifikacija, tako ne obstaja niti splošno sprejeta definicija pojma teroristična organizacija. Obstaja skoraj toliko definicij teroristične organizacije, kot je definicij terorizma. Prišli smo do zaključka, da so si različne strani soglasne le pri grobi oznaki teroristične organizacije: to je strukturirana organizacija, v kateri je več oseb, ki se združijo, da bi zagrešile teroristične akte. Večina avtorjev opredeljuje teroristične organizacije glede na metode in sredstva, ki jih ta organizacija uporablja v okviru svojega delovanja.

Utemeljitev sodobnega islamskega terorizma ne smemo iskati samo v sferi religije. Ta vrsta terorizma je primarno produkt interesov določenih političnih skupin. Cilj terorističnih aktivnosti je vedno politični in meri na spremembo političnih sil oz. stremi k spremembam s političnimi posledicami. Ne glede na to, ali je terorizem motiviran z ideološkimi, verskimi ali političnimi cilji, v končni konsekvenci so vsi cilji politični, saj si teroristi vedno prizadevajo, da se družba prilagodi njihovim predstavam razmerja moči v družbi.

Pri analizi Hamasa in Al Kaide se že na začetku srečamo s problemom: sta to teroristični organizaciji ali pa gre za borce za svobodo oz. delilce pravice v imenu nemočnih, ponižanih in razžaljenih. Simpatizerji omenjenih organizacij poudarjajo, da organizaciji nista nič slabši od ZDA ter mnogih evropskih držav, katerim očitajo kruti kolonializem, imperializem, pa vse do neupravičenih invazij na (predvsem) muslimanske države, v katerih je življenje izgubilo na milijone ljudi. Na tej točki jim do neke mere lahko pritrdimo, vendar pa bi se po strokovnih definicijah in klasifikacijah dejanja zahodnih akterjev le težka okarakterizirala kot teroristična. Če se držimo (zahodnjaških) predpostavk, potem lahko Hamas in Al Kaido označimo kot teroristični organizaciji, saj izpolnjujeta bistvene kriterije, ki jih vsebujejo vse znanstveno-administrativne definicije in o katerih obstaja konsenz. Hamas in Al Kaida sta torej organizaciji, ki ju predominantno označuje versko motiviran terorizem oz. terorizem osnovan na interpretacijah velikih religij. Vendar ju lahko še precizneje označimo, namreč kot organizacije džihad terorizma ali terorizma, ki temelji na radikalnih interpretacijah islama. »Omenjenim skupinam vera služi kot močan pobudnik iracionalnega politično ekstremno-fanatičnega obnašanja velikega števila vernikov, s tem, da ni potrebno, da so situirani v določeni državi« (Ganor 2002, 294).

Čeprav obstajajo razlike v organizacijski strukturi, območju delovanja in v ciljih, sta si obe organizaciji glede na klasifikacije precej podobni. Glede na programsko-ciljno orientacijo teroristov sta obe, kot smo že večkrat omenili, organizaciji versko motiviranega terorizma, čeprav nekateri Hamas uvrščajo tudi med etno-separatistične teroristične organizacije, kar dokazuje, da pri terorizmu ne moremo govoriti o tipsko čistem modelu. Glede na najpogosteje uporabljena sredstva in metode literatura obe uvršča v samomorilski terorizem, pri čemer lahko ugotovimo, da Hamas predvsem v zadnjem času uporablja raketiranje, kar bi ga glede na predominantno metodo uvrstilo v klasični terorizem. Al Kaida je raketni napad uporabila le enkrat, pri slednji prepričljivo prednjači metoda samomorilskih napadov. Klasifikacija kjer se obe organizaciji najbolj razlikujeta pa je nedvomno klasifikacija glede na tip akterjev –

subjektov. Odkar je bil Hamas legitimno izvoljen na demokratičnih volitvah leta 2006 in predstavlja palestinsko ljudstvo, ga ne moremo več uvrstiti med klasične teroristične organizacije. V tem primeru institucija ne samo vpliva na terorizem, temveč ga tudi organizira in izvaja, saj se Hamas niti po prevzemu oblasti ni odrekel terorističnim akcijam, zato ga lahko klasificiramo kot institucionalni terorizem. Do danes ni bil zabeležen niti en primer, kjer bi s terorizmom akterji prevzeli ali zrušili oblast. V primeru Hamasa pa lahko rečemo, da jim je s pomočjo terorizma in širokega socialnega programa uspelo legitimno priti na oblast. Al Kaida nima ambicij po formiranju v politično silo, zavzema se za oblikovanje panislamskega kalifata po celem svetu v sodelovanju z zavezniškimi islamskimi ekstremističnimi skupinami. Teroristične akte izvajajo islamske organizacije, ki so povezane z Al Kaido, ali pa njene celice, raztresene po vsem svetu. Al Kaida je šolski primer teroristične organizacije, zato jo lahko klasificiramo kot terorizem organizacij in ilegalnih skupin.

Modus operandi obeh terorističnih organizacij se od njihovega nastanka pa do danes ni bistveno spreminjal, kar analitikom in varnostnim silam olajšuje delo pri preprečitvi potencialnih terorističnih napadov. Al Kaida vedno sledi istemu zaporedju, Hamas pa deluje na geografsko precej manjšem območju, kjer je iz vseh strani obkoljen od obveščevalno superiornega »sovražnika«. Čeprav je enotna definicija terorizma in terorističnih organizacij nujna, med drugim tudi zato, da se enkrat za vselej določi ali Hamas je ali ni teroristična organizacija in ali je relevanten in kredibilen naslov za pogajanje z Izraelom. Po drugi strani pa lahko ugotovimo, da je hiperprodukcija različnih klasifikacij povezanih s terorizmom v povezavi s konstantnim modusom operandi Hamasa in Al Kaide omogočila, da ju lahko umestimo v teoretske modele terorizma ter da kompleksna in spremenljiva narava teh organizacij zdrži akademsko predalčkanje.

7 LITERATURA

1. Adas, Jane. 2010. *Mazin Qumsiyeh on the History and Practice of Nonviolent Palestinian Resistance*. Dostopno prek: <http://www.wrmea.com/component/content/article/351-2010-may-june/9051-mazin-qumsiyeh-on-the-history-and-practice-of-nonviolent-palestinian-resistance-.html> (3. avgust 2011).
2. Ali, Tariq. 2002. *Spopad fundamentalizmov – Križarstvo, džihad in modernost*. Ljubljana: Sophia.
3. Australian Government. 2010. *Hamas's Izz al-Din al-Qassam Brigades*. Dostopno prek: http://www.ag.gov.au/agd/WWW/nationalsecurity.nsf/Page/What_Governments_are_doing_Listing_of_Terrorism_Organisations_Hamas (8. avgust 2011).
4. Bjørge, Tore. 2005. *Root Causes of Terrorism*. New York: Routledge.
5. Bajrić, Jasmina. 2006. *Vrste terorizma in njegovi cilji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Crenshaw, Martha. 1981. The Causes of Terrorism. *Comparative Politics* 13 (4): 379–399.
7. Daly, John. 2001. Suicide Bombings: The Penultimate Terrorist Act. *Jane's Terrorism & Security Monitor* (September): 1–4.
8. Dao, James. 2010. Man Claims Terror Ties in Little Rock Shooting. *New York Times*, 21. januar. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2010/01/22/us/22littlerock.html?hp> (19. avgust 2011).
9. Davidson, Adam. 2006. *Hamas: Government or Terrorist Organization?* Dostopno prek: <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=6583080> (8. avgust 2011).
10. Debeljak, Aleš. 1995. *Oblike Religiozne Imaginacije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
11. Dimitrijević, Vojin. 1985. *Strahovlada*. Beograd: Rad.
12. Dolinar, Ksenija. 1998. *Leksikon Cankarjeve založbe – dopolnjena 5. izdaja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
13. Edler Baumann, Carol. 1973. *Diplomatic Kidnapping: A revolutionary Tactic of Urban Terrorism*. Haag: Martinus Nijhoff.
14. El-Khodary, Taghreed in Ethan Bronner. 2009. Hamas Fights Over Gaza's Islamist Identity. *The New York Times*, 5. september. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2009/09/06/world/middleeast/06gaza.html> (3. avgust 2011).

15. Esposito, John. 2009. *Islamska prijetnja – mit ili stvarnost*. Podgorica: Unireks.
16. Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Sofia.
17. Frey, Raymond Gillespie in Christopher W. Morris. 1991. *Violence, terrorism, and justice*. New York: Cambridge University Press.
18. Frisch, Hillel. 2007. *The Iran-Hamas Alliance: Threat and Folly*. Dostopno prek: <http://www.biu.ac.il/Besa/perspectives28.html> (6. september 2011).
19. Ganor, Boaz. 2002. Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter. *Police Practice and Research* 3 (4): 287–304.
20. Giddens, Anthony. 2006. *Sociology*. London: Polity Press.
21. Gunaratna, Rohan. 2000. *Suicide Terrorism: a Global Threat*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/frontlineworld/stories/srilanka/globalthreat.html> (1. avgust 2011).
22. --- 2004. Al-Qaeda adapts to disruption. *Jane's Intelligence Review* 16 (2): 20–22.
23. Globalsecurity. 2011. *Al-Qaida / Al-Qaeda (the Base)*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/al-qaida.htm> (18. avgust 2011).
24. Hass, Amira. 2008. Haniyeh: Hamas willing to accept Palestinian state with 1967 borders. *Haaretz.com*, 9. november. Dostopno prek: <http://www.haaretz.com/news/haniyeh-hamas-willing-to-accept-palestinian-state-with-1967-borders-1.256915> (11. avgust 2011).
25. Hoffman, Bruce. 2008. *Unutar terorizma*. Podgorica: CID.
26. Human Rights Watch. 2007. *Indiscriminate Fire: Palestinian Rocket Attacks on Israel and Israeli Artillery Shelling in the Gaza Strip*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iopt0707web.pdf> (17. avgust 2011).
27. Huntington, Samuel. 2001. Osama bin Laden has given common identity back to the West. *New Perspectives Quarterly*, 22. oktober. Dostopno prek: http://www.digitalnpq.org/global_services/global%20viewpoint/10-22-01.html (5. september 2011).
28. Intelligence and Terrorism Information Center. 2006. *The Hamas Charter (1988): Overtly anti-Semitic and anti-West, radical Islamic in outlook, it stresses Hamas' ideological commitment to destroy the State of Israel through a long-term holy war (jihad)*. Dostopno prek: http://www.terrorism-info.org.il/malam_multimedia/English/eng_n/pdf/hamas_charter.pdf (12. avgust 2011).
29. Israel Ministry of Foreign Affairs. 2008. *Hamas war against Israel*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gov.il/mfa/terrorism-%20obstacle%20to%20peace/hamas%20war%20against%20israel/> (21. avgust 2011).
30. Jevtić, Miroljub. 1989. *Savremeni džihad kao rat*. Beograd: Nova knjiga.

31. Johnston, Robert. 2006. *Worst Terrorist Attacks in Israel*. Dostopno prek: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/terrIsraelworst.html> (13. avgust 2011).
32. Jokić, Goran. 2010. *Islam i terorizam*. Beograd: Fakultet političkih nauka.
33. Jurgensmeyer, Mark. 2000. *Terrorism in the Ming of God: the Global Rise of Religious Violence*. Los Angeles: University of California Press.
34. Karmon, Ely. 2009. *Israel's War on Hamas – Understanding its Causes and its Stakes*. Dostopno prek: <http://www.ict.org.il/NewsCommentaries/Commentaries/tabid/69/Articlsid/609/currentpage/1/Default.aspx> (16. avgust 2011).
35. Katz, Samuel M. 2002. *The Hunt For The Engineer: The Inside Story of How Israel's Counterterrorist Forces Tracked and Killed the Hamas Master Bomber*. Connecticut: Guilford.
36. Kegley, Charles W. 2003. *The New Global Terrorism: Characteristics, Casuses, Controls*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
37. Kodba, Matjaž. 2005. *Versko motiviran islamski terorizem*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Kurth Cronin, Audrey. 2004. *Terrorist Attacks by Al Qaeda*. Washington: Congressional Research Service.
39. Kushner, Harvey W. 2003. *Encyclopedia of Terrorism*. London: SAGE Publications.
40. Lake, Eli. 2009. Al Qaeda bungles arms experiment. *The Washington Times*, 19. januar. Dostopno prek: <http://www.washingtontimes.com/news/2009/jan/19/al-qaeda-bungles-arms-experiment/> (18. avgust 2011).
41. Landau, Elaine. 2002. *Osama bin Laden: A War Against the West*. Breckenridge: Twenty-First Century Books.
42. Laqueur, Walter. 2003. *No End to War : Terrorism in the Twenty-first Century*. New York: Continuum.
43. Lutz James M. in Brenda J. Lutz. 2004. *Global Terrorism*. London: Routledge.
44. --- 2005. *Terrorism: Origins and Evolution*. New York: Palgrave.
45. Mahdi, Naseem. 2010. Ahmadiyya Muslim leader: 'Islam condemns terrorism'. *The Washington Post*, 4. maj. Dostopno prek: http://newsweek.washingtonpost.com/onfaith/undergod/2010/05/ahmadiyya_muslim_leader_islam_condemns_terrorism.html (18. julij 2011).
46. Marković, Zoran. 2006. *Taktika delovanja terorističnih organizacij*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

47. MidEast Web. 2009. *MidEast Web Historical Documents: Hamas Charter – The Covenant of the Islamic Resistance Movement (Hamas)*. Dostopno prek: <http://www.mideastweb.org/hamas.htm> (7. avgust 2011).
48. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2011. *Boj proti terorizmu*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/mednarodna_varnost/boj_proti_terorizmu/ (17. avgust 2011).
49. Mishal, Shaul in Avraham Sela. 1997. *Hamas: A Behavioral Profile*. Dostopno prek: <http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/Articlsid/685/Default.aspx> (12. avgust 2011).
50. Montgomery Institute. 2011. *Terrorism definition*. Dostopno prek: http://montrep.miis.edu/terror_def.html (16. avgust 2011).
51. Mustafić, Ifet, Olivera Jovanović, Niko Ikić in Eliezer Papo. 1999. *Glosar religijskih pojmov*. Sarajevo: Međureligijsko vijeće Bosne i Hercegovine.
52. Novak, Luka. 2001. Hamas – gibanje gorečih odpadnikov. *Revija Obramba* 33 (6): 18–20.
53. Nunberg, Geoffrey. 2001. *HEAD GAMES / It All Started with Robespierre / "Terrorism": The history of a very frightening word*. Dostopno prek: http://articles.sfgate.com/2001-10-28/opinion/17622543_1_terrorism-robspierre-la-terreur (2. avgust 2011).
54. Purg, Adam. 1997. *Boj proti mednarodnemu terorizmu*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
55. Rapoport, David C. 2004. *The Four Waves of Terrorism*. Dostopno prek: <http://www.international.ucla.edu/media/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf> (6. avgust).
56. Santis, Yitzhak. 2008. *Backgrounder on the issues – Hamas: Its Ideology and Record*. San Francisco: Jewish Community Relations Council.
57. Santos Jr., Soliman M. 2002. *Wanted: A legal definition of terrorism*. Dostopno prek: <http://www.i-p-o.org/terrorism-legal-definition.htm> (5. september 2011).
58. Schmid, Alex P. 2004. Terrorism – The Definitional Problem. *Case Western Reserve Journal of International Law* 36 (2–3): 403.
59. Schmid, Alex P. in A. J. Jongman. 2005. *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature*. Piscataway: Transaction Publishers.
60. Schmitt, Eric in Thom Shanker. 2011. Qaeda Trying to Harness Toxin for Bombs, U.S. Officials Fear. *The New York Times*, 12. avgust. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2011/08/13/world/middleeast/13terror.html?pagewanted=all> (19. avgust 2011).
61. Simeunović, Dragan. 2009. *Terorizam*. Beograd: Pravni fakultet.

62. Smith, Paul J. 2002. *Transnational Terrorism and the al Qaeda Model: Confronting New Realities*. Dostopno prek: <http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/articles/02summer/smith.htm> (19. avgust 2011).
63. Snell, Brandon Charles. 2009. *The origins of ethno/national separatist terrorism: a crossnational analysis of the background conditions of terrorist campaigns*. Dostopno prek: <http://etd.ohiolink.edu/send-pdf.cgi/Snell%20Brandon%20Charles.pdf?wright1244481182> (6. september 2011).
64. Solomon, Jay in Julien Barnes-Dacey. 2009. Hamas Chief Outlines Terms for Talks on Arab-Israeli Peace. *The Wall Street Journal*, 31.julij. Dostopno prek: <http://online.wsj.com/article/SB124899975954495435.html> (3. avgust 2011).
65. Srdanović, Branislav R. 2002. *Međunarodni terorizam, politički delikt, ekstradicija*. Beograd: Pravni fakultet.
66. Sullivan, Scot. 2009. *Hamas is finished!* Dostopno prek: <http://www.petroleumworld.com/Ed09010501.htm> (6. september 2011).
67. Svete, Uroš. 2007. Informacijske razsežnosti sodobnega terorizma – teoretična vprašanja in praktični vidiki. *Ujma* (21): 124–129.
68. Taylor, Maxwell. 1988. *The Terrorist*. London: Brassey's Defence Publishers.
69. Torres, Alvaro in Carolina Tranchita. 2004. *Events classification and operation states considering terrorism in security analysis*. Dostopno prek: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/freeabs_all.jsp?arnumber=1397691 (5. september 2011).
70. Turnšek, Tit. 2007. *Terorizem*. Dostopno prek: www.turnsekmikacic.com/files/TERORIZEM.doc (6. avgust 2011).
71. Weight, Barbara A. 2011. *Dragons and Tigers: A Geography of South, East, and Southeast Asia*. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
72. Wright, Lawrence. 2006. *The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11*. New York: Knopf.